

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.
Készítők nem adnak vissza.

KÖZÉRDÉK

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félévre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.
Nyilttér sora 15 kr.

Nagyenyed város népszámlálási adatai.

A városi képviselőt közéleti közgyűlésében Z. Szócs Sándor tanácsos előadta a népszámlálási adatainak részletes eredményét, melyet érdekessége folytán következőkben közlünk:

Ezen adatok szerint Nagyenyed városában van 1003 számozott telek. Ebből 970 beépített, 33 pedig puszta telek. A beépített 970 beépített telken találtak 957 lakott házat, 13-at pedig olyat, mely lakatlan vagy nem lakási célokra használtak. 1880-ban volt 934 beépített telek és így jelenleg 36 tal több van.

A 957 lakott házból, 1344 baztartásban találtak összesen 6031 lélek. Ha azonban meggondoljuk, hogy e számban csak 60 tanuló szerepel, holott az év nagyobb részében 600 tanuló van jelen, az év közepére kiszámított lakosság a 6600-at meghaladja.

A 6031 megszámlált lélekből 3172 férfi, 2859 nő. A férfiak nagyobb létszámát a helybeli fegyintézet férfi létszáma okozza. Ha pedig a 6031 lélekből álló összes lakosságból levonjuk a fegyintézetben lévő 366 fegyenczet, a katonaságnál levő 108 honvédet, 8 esendőrt és 60 idegen tanuló, a tulajdonképeni lakosság áll 2630 férfi és 2859 nőből, és így 229 lélekkel több a nő.

Összevetve ezen adatokat az 1881-ik évi népszámlálás eredményével, azt tapasztaljuk, hogy a tulajdonképeni lakosságban 208 férfi és 200 nő a szaporodás, (tehát több férfi) összesen 408 lélek, mely szám 8-03%-nak felel meg. Ha pedig összehasonlítjuk a jelenlegi 6031 létszámot a tíz év előtti, 5362 számmal, 669 lelket kapunk szaporodásul, mely 12-47%-nak felel meg és így 4-44% a nem tulajdonképeni városi lakosság szaporodása.

A 6031 lakosból helyt született 1454 férfi, 1558 nő, összesen 3012 lélek; idegen helyen született 1718 férfi és 1301 nő, összesen 3019 lélek. Miből látható, hogy a városi lakosoknak fele született helyben és fele idegen helyen; de látható az is, hogy ha több a helybeli születésű nő, viszont több az idegen születésű férfi is.

Tíz évvel ezelőtt volt az 5362 összes lakosság között helybeli születésű 2704, idegen születésű 2658, és így míg tíz évvel ezelőtt 46-tal több volt a helybeli születésű, most 7-tel kevesebb. Ezen körülmény jelenleg

kellő méltatásban nem részesíthető, mert a tíz év előtti népszámlálás eredménye, a husz év előttihez képest 417 apadási tünetet fel, most pedig 669 számmal gyarapodott, és így nem azonos körülmények forognak fenn. Ha azonban csupán azon tényre tekintünk, hogy a lakosság szaporodása esetében az idegen születésűek száma nagyobb jelenleg, egyelőre igazat kell adnunk azon újabbkori elemeknek, hogy a községek anyagi és szellemi életének fejlődésére, különösen pedig a lakók szaporodására a helyi elemeknek idegenekkel való kieserése szükséges. Es méginkább megerősíteni látszik ezt, ha a helybeli születésűek számát a tíz év előtti számokkal hasonlítjuk össze, melyből az tűnik ki, hogy a helybeli születésűek között a szaporodás 308 lélek, az idegen születésűek között 361.

Ha azonban ezen számítást nem az összes lakosság, hanem a szűkebb értelemben vett városi lakosságra nézve tesszük meg, azt tapasztaljuk, hogy 1881-ben a tulajdonképeni 5081 városi lakosból helyt született 2704, idegen helyen 2377, a mostani 5489 tulajdonképeni városi lakosból helyt született 3012, idegen helyen 2477 és így a szűkebb értelemben vett tulajdonképeni lakosságból az idegen születésűek között a szaporodás 100, a helybeli születésűeknél 308, vagyis 208 lélekkel mulja felül a helybeli, az idegen születésű számát, mely többlet azonban az idegen születésűeknek helyt született gyermekeiből is eredhet, figyelembe nem vehető, de mindenestre konstataható, hogy az idegen elem csakugyan folytonosan bevándorol, annyira, hogy a kivándorlást nemcsak ellensúlyozza, de sőt felül is mulja, a mely körülmény szintén a fenti elemeket látszik igazolni, bővebb igazolására természetesen több adat összehasonlítása szükséges. Hogy a bevándorlást többlet oly csekély (alig 1-85% az általános szaporodásban) valamint általában, hogy a tulajdonképeni lakosság között csak 8% a szaporodás, ennek valószínűleg — véleményem szerint — okát védekkünk kicsinyiségében — mely nem mozdítja elő a kereskedelmi és iparos érdekek fejlődését — a fegyencz-iper által létrehozott mélyen megátadott és e hatalmas verseny által érzékenyen sújtott iparos osztályunk hanyatlásában és azon körülményben kell keresnünk, hogy a város határa igen kicsiny lévén, nagyobb szaporító elemet nem képes eltartani.

A 6031 városi lakos vallás szerint következőleg oszlik meg:

Ev. ref.	1465 férfi,	1508 nő,	összesen 2973,	fegyh.	51
R. kath.	574	517	1091	"	63
Luth.	94	107	200	"	12
Gr. kath.	648	559	1207	"	66
Gr. kel.	250	35	285	"	169
Zsidó	96	82	178	"	2
Unitárius	45	51	96	"	3

Az 1880. évi népszámlálási adataival összehasonlítva az összes lakosságot vallásra nézve, azt találjuk, hogy: Ev. ref. jelenleg 2973, 1880-ban 2842, = 131 4-60%
R. kath. " 1071 " 974 " 97 9-19%
Lutheránus " 200 " 184 " 16 9-23%
Gör. kath. " 1297 " 1021 " 184 18-21%
Gör. kel. " 285 " 104 " 181 174-03%
Zsidó " 178 " 176 " 2 1-13%
Unitárius " 96 " 72 " 24 33-33%

Ha pedig a szűkebb értelemben vett városi lakosságnak (kollegium, laktanya, csendőrség és fegyintézet) tíz év előtti számát a mostanival hasonlítjuk össze vallásra nézve, a következő eredményre jutunk:

Ev. ref.	jelenleg 2847,	1880-ban 2695	= 152	5-64%
R. kath.	" 1009	" 954	" 55	5-76%
Lutheránus	" 186	" 171	" 15	8-77%
Gör. kath.	" 1110	" 966	" 144	14-90%
Gör. keleti	" 64	" 54	" 10	1-85%
Zsidó	" 175	" 175	" —	"
Unitárius	" 88	" 64	" 24	37-50%

E rovatos kimutatásokból első sorban az tűnik ki, hogy a város lakosságának szaporodása minden vallásfelekezeti lelkeinek szaporodását is jelenti, kitűnik az is, hogy az összes lakosság között létező gör. kath. és gör. keleti vallásuk szaporodását különösen a fegyintézet segíti elő; mert míg pl. a fegyintézetben együtt a görög katolikusoknál 18% a szaporodás, addig a nélkül csak 14%, és míg a fegyintézetben hivatottak is számításba véve a gör. keletieknek 174% a szaporodás, addig ezek nélkül csak 1%. Mind ezek mellett feltűnik még is a görög kath. vallásfelekezeti körökben észlelhető magas százaléku szaporodás, mely körülmény kétségtelven a bevándorlásnak tudható fel. Az unitáriusoknál tapasztalható magas

TÁRCZA.

Vádolj tovább csak.

Vádolj tovább csak, hogy már nem szeretlek
Hogy hitvány, léha pillangó vagyok,
Mely szerelemmel csúng ma egy virágon,
De szárnya holtan más bimbón ragyog.
Vádolj tovább, hogy elvetem szívemből
A régi álmok szent emlékeit
Hogy ajkadon dal már hiába zendül,
Mert nincs varázsa, többé nem hevít!

Bezzélj! beszélj! csak ontd ki egy viharban,
Mi lelked esőndjét mesze kergeté
En hallgatom nyugodtan — mosolyogva
Bár fáj, hogy majd megőrülök belé.
De azt ne tudj! . . . A fájdalom hulláma
Könnyen török meg büszkeségemen —
Sújthat reám ajkad ezernyi vádja:
Nevetre mondom, hogy nem fáj nekem!

Kit annyi küzdelemben vitt a végzet
És össze nem tört a vihar alatt —
Elbirja még e bánatot szívemben
S panaszhag érte ajkán nem fakad.
Nem, nem panaszkol! Hát könnyelmű vádban
Tépd njra föl szívemben a sebet
Éretted akkor is csak egy imám van:
A jó Isten bocsássa meg neked!

Sirsz. Lelkemet megrázza zokogásod —
A multat látja fölzárvart szived
És százszeresen éget minden emléket,
Mert elveszített édennek hazéd.
Lelkedbe esendül még a régi dalból
Egy egy búvájos, édes töredék,
S megátkozod a hangokat, mik akkor
Ártatlan szivedet megmérgezték!

Oh, mért téped a multat koszoruját,
Melyben gyönyör volt minden rózsaszál
Oh, mért gyujtod a templomot magadra,
Hol egykor boldogan imádkozál?!

Hiszen, ha fáj nekünk az élet harcza,
Ha fáj, hogy nincs már róza, csak tövis:
Olyan volt egykor a boldogság arcza,
Hogy tühettünk most érte többet is!

És azt hiszed, hogy, mert arcomról eltűnt
Az ifju álmok boldog mosolya,
Szerelmem is kihűlt örökre véle
És lángot vetni nem fog már soha?
Nem látod a napot? . . . Mi gyakran rejti
Sötét felhő mögé titkon magát!
S a földet az kétségbe mégszem ejti,
Mert így is éri áldó sugarát!

És te ne tudnád, hogy érted van itten
A borús felhő homlokom felett?
S azért töröd meg lelkeim vádjaidal,
Mert szárnyaszegett dala néma lett?
Hisz az nekem fáj! Oh hogy lelkesülnek
Még egyszer, újra zengő szavain!
De vége már! . . . A tavasz tovatűnt rég! . . .
Oh édes, édes elsiit dalaim! . . .

Légy hát nyugodt! . . . És ne vádold, szívemnek
Első, utolsó gyönyörülma te!
A férfinak nincs ihlete már dalhoz:
Emésztő harezba dobta végzete.
E harez, e harez olyan nehéz, de érted
Kacszagva hordom mindenik sébet!
Oh, mit nekem a fényes örökélet,
Ha itt, ha itt é r t e d szenvedheték?!

És majd, ha karom meglankad, kifárad
S a harezban összetörve elbukom,
S a végső dal enyészto hangja rezdül
Halál lehelől hűlő ajkimon:
Sirva, zokogva ontod majd e daltól
Hidog arcomra forró könyvedet,
S kétségbeesett szived megérzi akkor,
Hogy milyen végtelen szerettelek!!

Szabó Jenő.

Emlékezés Nagyenyed pusztulására.

(1849. január 8.)

Szilágyi Farkastól.

(Folytatás.)

A világgá szórt enyediak fiatalágának azon része, mely a honvéd zászlóaljok lobogói alá még nem sorakozott volt, ezek alá sietett és a hon védelmére fegyvert fogott. Péládajokat a nők közül is követték néhányan. Az idősebb férfiakat, családapákat Torda és Kolozsvár utcáin összeszedte Sándor Elek, mint az enyedi nemzetőr csapat parancsnoka, levezette Dezsőre, hol csapata állomáson volt s helyőrségi szolgálatokat végzett, a többieket a csaknem halálos sebektől vérző nemzet könyörölete karolta fel. A betegeket kórházakba szállították, a többit pedig elszállásolták oda a hová és úgy, miként a nehéz viszonyok között azt tenni lehetséges volt.

A temetés. Mennyit vesztett Enyed emberéletben és vagyonban?

A pusztulás első napjaiban a halottak eltakarítására aligha még csak gondolt is valaki.

Az enyedi magyar emberek természetesen nem gondolhattak. Nekik ennél súlyosabb gondjaik valának, Nekik életök megmentésére kellett mindenekelőtt gondolniok.

Az Ujlaki és Perczi vezetésök alatt Enyeden járt mentőcsapatok figyelme a halottak eltakarítására szintén nem terjedhetett ki.

Ezeknek még annyi idejük sem volt, hogy az életben maradt magyarokat a város romjai közül, az erdőből és Enyed környéke falvából mind össze szedhessék.

szám az alkalmazott toroczkói és szentgyörgyi illetőségű cselédség nagy létszámában és azon mathematicaiokban keresendő, hogy kicsi számok közötti csekély különbség is nagy százalékot jelent.

Anyanyelvre nézve a városi lakosság következőleg oszlik meg:

Magyar	2183	férfi	2162	nő	összesen	4345	felegyh.	111
Német	87	"	92	"	"	179	"	21
Oláh	854	"	585	"	"	1439	"	222
Tót	8	"	6	"	"	14	"	1
Lengyel	5	"	—	"	"	5	"	1
Örmény						4	"	
Orosz						1	"	1
Cseh						2	"	
Szerb						13	"	13
Olasz						3	"	1
Bolgár						1	"	1
Dalmát						3	"	3
Morva						2	"	2
Ruthén						1	"	

Városunkban talált 16 különböző nemzetiségű közül 11 szabad lakója a városnak, a többi a felegyhézi lakói számát szaporítja. E kimutatásból látható, hogy a város összes lakosságának csaknem 0.7 része, a magyar 0.2 része oláh és 0.1 része a 14 különböző nemzetiség között oszlik meg.

Ha már most a jelenlegi nemzetiségek létszámát a tíz év előtti létszámmal hasonlítjuk, következő tapasztalatra jutunk:

Magyar	80-ban	3943	most	4345	szaporod.	402	10-10%
Német	"	168	"	176	"	8	0.45%
Oláh	"	1058	"	1439	"	381	36%
Tót	"	20	"	14	apadt	6	

Más nemzetiségű 1880-ban 14, most 56 szaporodás 42 Rusnyák 1880-ban 1, most 1.

Sietek e helyen is megjegyezni, miszerint e számok a legmegbízhatóbbak, miután azokban az anyanyelv a társalgási nyelvvél össze zavarva van, és az ideán az adatok egészen más alapon lettek felvéve, mint tíz évvel ezelőtt. Tíz évvel ezelőtt a társalgási nyelv volt kiderítendő most pedig a nemzetiség.

A fenti számok feltűnő képet adnak az oláhok szaporodásáról. E számok azonban nagyban redukálódnak, ha a felegyhézi eltekintünk. Ez esetben ugyanis a magyar szaporodása 115 lélek, mely 3%-nak felel meg, az oláh 159 lélek, mely 15%-ot jelent, miből önként következik, hogy az oláhok városunkban a felegyhézi szaporitja ugyan tulságosan, mind emellett különben is magas százalékkal növekedett számuk, mely körülmény faji szaporodásnak, de másfelől a berándorlásnak is tulajdonítható.

Végre meg kell említenem, hogy az összes városi lakosság között olvas 3100 lélek, ir 3057 és így a lakosságának fele tud írni olvasni.

A rendelkezésemre állott igen rövid idő alatt nem terjeszkedhettem ki arra, hogy a mivelteésnek alap feltételét jelző eme számok, az egyes nemzetiségek között mily arányban oszlanak meg. Annyit azonban a nyert

tapasztalatok alapján állíthatok, hogy eltekintve a még nem tankötelesek igen tekintélyes számától, a nemzetiségek közt az oláhok, foglalkozást tekintve pedig a földmivelő osztály és cselédség, korra nézve az öregebbek között találhatni azokat, kik írni és olvasni nem tudnak.

Felette sajnálom, hogy a városunkat érdeklő, több nevezetes statisztikai adatot összeállítani a kiszabott határidőn belül összegyűjteni és jelentésben felölelni hatalmamba nem állott. Némi vizsgálatul szolgáljon azonban azon körülmény, hogy a népszámlálási anyagban foglalt statisztikai adatoknak egy része a készen levő kimutatásban felölelve van, melynek segítségével azok bármikor feldolgozhatók.

Nagy gyűlés

Nagyenyed italmérési joga ügyében.

Lapunk múlt számában közölt városi képviselői határozat alapján f. hó 9-re össze lett hívva névszerint és hirdetmény útján a városi képviselőlet és az ugynevezett kebeles polgárság egyeteme a városház termébe. A nagy gyűlést Kovács Gyula polgármester 10 órakor nyitotta meg hosszabb beszéddel, felhívva a nemes polgárság figyelmét a fontos tárgyan nyilatkozni azon javaslatok felett, melyeket a város képviselőlete a jogügyi bizottság ajánlatára elfogadott s a nagy gyűlés elé terjesztetni rendelt. Részletesen előadta továbbá a kártalanítási eljárás történetét, lefolyását és eredményét az arra vonatkozó számadatokkal. Török Bertalan az eredményt, mit különösen a polgármester, a tiszt ügyész alapvető munkáján kívül főleg a pénzügyminiszternél közbenjárt s mult számunkban említett küldöttség tagjainak lehet köszönni, elismeréssel tudomás-vételre ajánlja, mi el is fogadtatott.

Ezután Müller Mihály ügyvéd, a jogügyi bizottság előadója igen alapos és szép előadásban, régi történelmi viszonyokra és eseményekre utalással terjesztette elő a nagyenyedi italmérési jog adományozását és alakulását s végül azon javaslatokat, miket a képviselő testület tett. Különösen a Bethlen-főiskolával kötendő egyezsége nézve, a per kikerülése végett.

B. Splényi Henrik szerint a pert nem az iskola előjáróság, hanem az igazgató tanács rendelte el. Nemcsak hajlandó az egyezkedésre, hanem örömmel fogadja az erre vonatkozó javaslatot. Ez értelemben szólott Makka Domokos is, kire br. Splényi hivatkozott. Ungár Sammel a nemes polgárok közül ajánlja, hogy küldjék ki az egyezkedő bizottságot. Fodor Miklós pedig kijelenté, hogy a

polgárság fentartja jogait a kártalanítási összeghez, erre Kovács Gyula polgármester felolvassa a képviselőlet javaslatát, melyben a leghatározottabban fenn van tartva a polgárság egyetemét illető jog. Dr. Bartók örömmel látja, hogy a gyűlés előtt keringett rossz híreknek semmi alapja sincs, mert a város, a Bethlen-főtanoda s a polgárság elismeri egymás jogát, a mit békésen megoldani a képviselőlet javaslata szerint lehetséges is. Fodor M. egy más határozati javaslatot olvas fel. Osató J. alispán és Medgyes Bálint szerint első dolog, hogy a főiskolával rendben legyen az ügy, hogy a polgárságot s a várost illető összegek teljesen tisztába hozassanak s ezért bizottságot kel kiküldeni. Dr. Winkler Albert és Rákosi Bálint után Török Bertalan összegezte mindazon pontokat, a mikben a felszólalások szerint az egész gyűlés egyetért s bizottság megválasztását ajánlotta, mire Kovács Gyula polgármester részletesen újból előterjesztette a megállapodásokat s miután azok ellettek fogadva, kandidáló biztosokul kiküldtek: Kovács Gyula, Török Bertalan, Müller Mihály, Ungár Sámuel és Fodor Miklós, kiknek ajánlatára megválasztottak: Medgyes Bálint, id. Gáspár János, Maller Mihály, Török Bertalan, Ungár Sámuel, dr. Magyar Károly, Dunai Albert, Sándor Miklós (szócs.) Kovács Mihály, Ungerpek Miklós, Fodor Miklós, Rákosi Bálint mindnyájan bekebelezett birtokos polgárok, kik utasítva lettek arra, hogy a városi tanáccsal egyetértőleg közreműködjenek a jegyzőkönyv hitelesítésére, a főiskolával a békesség megkísértésére, ha az egyezség sikerül, annak előterjesztésére, ha nem sikerül a per felvételére s a javaslatoknak a nagy gyűlés elé terjesztésére.

A polgármester meleg szavakban köszönte meg a gyűlés tagjainak buzgó részvétét s a város polgárait Isten áldását kérve a gyűlést éljenzés között déli 1 órakor bezárta. Általában a gyűlés melynek tárgya bizonyára igen fontos és érdekes volt, a legszebb rendben folyt le, mit úgy a polgármester higgadt és tapintatos vezetésének, mint a „nemes” jelzőre magát mindég érdemessé tenni törekvő polgárság tulnyomó részének lehet köszönni.

Approbatæ Constitutiones Oppidi Nagyenyed in Territorio ejusdem Observandæ

(Folytatás)

Articulus 5-us

Minden Héten Szeredán avagy egyénnap törvényes sessiókat mind téiben s nyárban reggel öt órától fogva

A jan. 14-én Enyeden járt osztrák katonák tehetek volna ez irányban valamit, de ekkor még ezek sem tettek semmit.

Ők is sürgősebb teendőnek itélték az életben levő nyomorult emberek összeszedését, mint a legyilkoltak hulláinak eltakarítását.

Az Enyeden keresztül barangoló oláh táborokról nem is szólók. Ezek a halottakat eltakaríthaták volna, de eszök ágában sem volt, hogy azt tegyék. Minden egyebet végeztek, öltek, raboltak, dorbézoltak, csak nem temettek.

Ott heverték tehát az áldozatok hullái temetetlenül az utcákon, a rommá lett épületek törmelékei alatt, a szőlőhegyek oldalain, erdőkben, napok söt hetek folytán ebeknek, macskáknak, mezei és erdei vadaknak szolgálván táplálékul a civilizált 19-ik század szegényére.

A halottak eltakarítása csak jan. 17-én vette kezdetét.

Imént emittettam, hogy jan. 17-re viradólóg Csombordra ujjog eszásári katonaság érkezett, melynek egy része Enyeden is megfordult.

Ez a katonaság indította folyamatba a halottak eltakarítását.

Az enyedi oláhok s pár enyedi magyar ember, mint szemtanuk, ide vonatkozólag ezeket beszélik:

A magyar mentő csapat*) eltávozása után mindjárt Tóvisről**) jött egy katona tiszt a rendelte az enyedi oláhoknak, hogy a halottakat temessék el.

Ezen rendelet folytán Irimia Vaszilika (Rosu), Furda Gyurka, Czilika Dumitru, Mokán Ili és Mokán Dumitru elmentek a Bethlen-főiskola egyik bivalosához Mészáros Vaszilikához, ki a Cseremalom közelében lakott és a ki a főiskola bivalai közül megtartott magának kettőt

és egy teher szekeret. Ezt a fogatot tőle elvették, azzal felmentek előbb a collegium sájtó szinjéhez. Innen lehoradtak 90 halottat s behányták a nagy mész verembe.***)

A megnevezett oláhok 3 nap alatt eme verembe összehordták összesen 88 hullát, magyarokét és oláhokét egy esen.

Ezen két nap folytán Jáger Szimion is hordta szekérrel ugyancsak a mészverembe a hullákat.

A következő nap jan. 18-án pár schvalisser jött ujjog a városba. Ezek még két szekeret keritettek s szokkal is hordottak össze a halottakat szintén a mészverembe.

Ugyanez alkalommal a „Sisak” vendéglő kutja is megtelt legyilkoltak hulláival.

Egyidejűleg az „Ebhát” sáncaiba is temettek hullákat, azokét, kik eme sáncközébe pusztultak el.

Temettek továbbá az Alsó-zegben az Ambrus-féle major telek mellé, a kapu bejárat közelében, a Benedek J. féle patakmenti telek mellé a patak martijára ássott gödörbe. Az ezen helyen eltemettek hulláit már rég kimosták s elvitték a megmegáradó enyedi patak hullámai.

Bakk János szintén szemtanu is tud egyet-mást a temetésről. Azt mondja, hogy menekülése után mint egy két héttel tehát jan. 23 körül, pár tövisi granicár fedezete alatt feljött Tóvisről Enyede s látta, hogy Jáger Szimion, továbbá Kladni Sámuel és Nagy (Nagyfejű) Zeiga egy szánnal hordták össze a hullákat a nagy sirba a mészverembe.

Január hó végén a gyulafehérvári vár parancnoka az Enyeden és Enyed vidékén legyilkolt magyarok hulláinak összeszedésével és eltemetésével Pothájeczki

*) Ez a verem a vár mellett volt, átellenben az „Uj collegium” épületével. Ezen szokotlanul nagy verembe oltották folyton a meszet a míg az említett nagy épület felépült.

eszásári gyalog százados, Molnár Sándor n.-enyedi gör. kath. lelkes és Schoket Károly gyulafehérvári alorvos személyeikben egy bizottságot bizott meg.

Ez a bizottság azonnal el is indult Gyulafehérvárról, megjárta Alsófehérvármegye azon helyeit, hol a magyarok tömegesebben gyilkoltattak le és eltemettetett.

Zalathán 22, Preszákán 845, Sárdon 44, M.-Igenben 120, Boosárdon 60, Krakkóban 150, Diódon 6, B-Benedeken 143, Alsó Gáldon 5, M. Váradján 6 és N-Enyeden 846 hullát.

Ezen hullák az Enyeden találtak kivételével a megelőző év őszi napjai óta heverték szerteszét temetetlenül, csak a tél havának szemfedője alatt, melyet a természet borított rájuk, de a ragadozó állatok mezezagadtak. Mezezagadtak s az általa fedett hullákat bántották annyira, hogy az eltakarításkor ezek legnagyobb része már csak csontváz volt.

Molnárék Enyeden először megtöltötték szindult a mészvermet s a fenn maradt többi hullát a patak közelében ássott sírokba temették.

Az emlékezet úgy tudja, hogy a vármelletti mészveremben 405 legyilkolt egyén hullája pihen és pedig legtöbbszörre azok, kik a saját szinben, a Magyar utczában, a Várszeg-utczában a piac területén és a Kápolna dombon gyilkoltattak le.

Szilágyi József és Székely H. János enyedi polgárok állítják, hogy miután a mészverem szindultig megtelt egymásra hányt tetemmel, egy sor épületkövet fektettek rájuk, mely kövek a verem szélén voltak fölhalmozva.

A mészverembe temetett hullák az egész tél folytán az elvadult ebek és macskák táplálékul szolgáltak.

Egyik szemtanu beszéli, hogy a temetés után egy alkalommal a mészverem előtt haladt elő, mikor is egy

*) Lásd Viskolczy Henrich jegyzetét.

tizenkét or
ben is, mi
dig a több
Tanácsbeli
akárminem
A te
előtt Arm
A vá
és helyes
tstai; a
tartván, a
conferalni.
Tiszt
gatói, Hatá
ellen mesz
Kastélyát
vizek mene
nyatra épít
viselés alát
Az E
vényes Szé
alkalmatos
u. m. Liq
tionales, m
lások, rut
Decretum
tessenek, t
Tizen
Certificatio
reája tehát
pedig ante
penes Sigi
ad patrem
rom Tannu
gesek lévén
tuma is és
ad 3-um E
tizenkét for
riumába á
tification it
sék. Parasz
f. 1 toties
megeskünn
ne tartozzó
*) A t
melyesen köte
vedelmükből
mint a felegyh
tartani a vég
verrel kellően
lovuk, a nyár
Hogy ezen vá
a mostani au
*) T.
ben írták.
falca macsk
Január
első napjai
szedettek m
A So
márcz. 2-ik
kai Nemzet
nen-amonna
csak esoniv
A vár
zárta be eg
Az el
8 és az ez
porai korát
mint sokan
nak porai
végleg elfaj
A mi
kalmával
életben
kérdés a m
nyira nehé
lag, miután
hiteles ösz
Helyre
város tanács
nem tette.
Ma m

si összeghez,
lvassa a kép-
tározottabban
ét illető jog.
gyűlés előtt
sincs, mert
lgárság elis-
megoldani a
s is. Fodor
s fel. Osató
első dolog,
úgy, hogy
gek teljesen
ot kel kikül-
Bálint után
pentokat, a
gész gyűlés
nolta, mire
n újból elő-
án azok el-
kiküldettek:
ller Mihály,
k ajánlatára
Gáspár Já-
Ungár Sá-
bert, Sándor
pek Miklós,
an bekebe-
lőttek arra,
özreműköd-
iskolával a
ség sikerül,
a per fel-
lés elé ter-
n köszönte
t s a város
ést éljenzés
s a gyűlés
és érdekes
gy a pol-
sének, mint
messé tenni
et köszönni.
di Nagy-
rvandae
ap törvényes
orától fogya
onyedi gör.
vári orvos
ulafehérrár-
yeit, hol a
tmettetett.
A. M.-Igen-
ódon 6, B-
a 6 és N-
lével a meg-
temetetlenül,
a természet
adtak. Meg-
ák annyira,
e már csak
szinültig a
patak köze-
illetti méze-
n és pedig
Magyar ut-
és a Ká-
di polgárok
ngettelt egy-
kettek rá-
mozva.
bez től foly-
szolgálat.
s után egy
ikor is egy

tizenkét óráig celebráltani, úgy a sokadalmoknak hetei-
ben is, mikor a Causák kívánják, a Szék defektussát pe-
dig a többi betűletes és a törvény tételre hittel köteles
Tanácsbéli atyáinkfiából supplealni, az Hadnagynak 's
akárminemű absentiajában mást substituíni.

Articulus 6-us.

A tehetős Lovatlanokkal a nyári két sokadalmok
előtt Armilustrumot hirdetvén, lovakat vétetni*)

Articulus 7-us.

A város minden proventusait kár nélkül beszedni,
és helyes helyben a közönséges perceptor által erogál-
tatni; a dissipatio megelőzésére csak egy Perceptor
tartván, a Congestumot Kár nélkül in publicum usum
conferalni.

Articulus 8-us.

Tisztek e felett a Borrol való Privilegiumnak bontog-
tatói, Határink foglaltai és városi Unioinknak bontogatói
ellen megszűnően vigyázni és a Város házaik épületeit,
Kastélyát — Malmait — Hidjait — mezőben bé töltött
vizek menedékét, város bomladosott utait kövekkel meghá-
nyatva építgetni és minden városhoz tartozó jokat jó gond-
viselés alatt tartani.

Articulus 9-us.

Az Enyedi Szék**) mindenkiben a vármegye Tör-
vényes Székéhez alkalmaztassék, valamikben az helynek
alkalmatossági engedik; minden nagy és kicsin Causák
u. m. Liquidum debitumok, Fide jussionales, Composi-
tionales, minor et major potentiaik, Inneq törések, károm-
lások, rut szikokkai élések, szülékek nem betűlések, a
Decretum és Articulus szasait decitáltassanak és büntet-
tessenek, csak hogy itt a Széken a Birságok félsényik.

Articulus 10-us.

Tizenkét forintig járó kereset a Brevis szerint
Certificational inchoatassék és ha mindkét fél elégséges
reája tehát Prokator nélkül is agalhatnak, ez Causaban
pedig ante vel post Certificationem e laesa pars etiam
penes Sigillum Ductoris annál inkább cum Computatio
ad patrem inquirallasson, sőt in facie sedis két s há-
rom Tauuit sitalhassa is — ennek keresetében elégsé-
gesek lévén, sőt néhol a hiteles embernek csak Juramen-
tuma is és az első vagy másik Széken decitáltassék és
ad 3-um Executioha is vétessék. De a Processualis és
tizenkét forintot meghaladó s excedáló dolgokban arbit-
riumába ályon a Causausoknak, ha Citation, vagy Cer-
tification inchoalyak is, et nonnisi ad 15-um exequallat-
sék. Paraszt, szolga rend — vagyis — sellér, sub poena
d. l toties quoties az Hadnagyi pelsétire is tartozsék
megeskünni, de nemes ember, ha nem akar megeskünni,
ne tartozsék.

(Folyt. köv.)

*) A nemes polgárok a fejedelemtől nyert jogaik fejében sze-
mélyesen kötelesek voltak részt venni a hadviselésben, és saját jó-
vedelmükből fedezni a hadi felszerelést, lovast. A hadnagynak,
mint a fegyveres polgárság vezető tisztének, kötelessége volt szemlélt
tartani a végből, hogy meggyőződést szerezzen, vajlon loval, fegy-
verrel kellően ellátta-e magát a polgárság? A kiknek nem volt
lovuk, a nyári nagy vásároknál alkalmával voltak kötelesek vásárolni.
Hogy ezen vásároknál akkor mely hónapban tartattak fenn tudjuk, mert
a mostani augusztusi vásár újabb engedély alapján tartatik.
**) T. E. a városi első fokú bíróság, mely a jelölt esetek-
ben ítél.

falka macskát látott abból kirgálai a szerződést szaladni.
Január második felében és az ezt követő február
első napjaiban a hullák a város területéről korántsem
szedetett mind össze.

A Sorban nemzetőr százados parancsnoksága alatt
márcz. 2-ik hetében helyőrségtől Enyedre rendelt „Dob-
kai Nemzetőr század“ legénysége is szedett össze gimin-
nen-amonnan és temetett el hullákat, melyek ekkor már-
csak esontrázak voltak.

A vár melletti nagy sirt is ez a nemzetőr század
zártá be egy sirhalom domborítva fölibe.

Az elmondottakból láthatjuk, miként az 1849. jan.
8 és az ezt követő napokon Enyeden legyilkolt áldozatok
porai korántsem nyugosznak mind a vármelletti sirban,
mint sokan hinni szeretik. Legalább is még egy annyik-
nak porai szerződés alusszák a nagy álmod, melyet a
végleg elfajult polgárháboru vihara hozott volt szemökre.

A mi azon kérdést illeti, hogy ezen katasztrófa alk-
almával mennyit veszített Enyed ember-
életben és vagyonban?, a mennyire könnyű a
kérdés a második részére a feleletet meg adni. Ép any-
nyira nehéz ugyanezt tenni annak előírására vonatkozó-
lag, miután az áldozatok számbavétele s azok számának
hiteles összeállításáa hivatalosan sohasem történt meg.

Helyrehozhatlan mulasztást követett el Nagyenyed
város tanácsa, hogy mikor ezt még sikeresen tehetné volna,
nem tette.

Ma már késő.

(Folyt. köv.)

A nagyenyedi dalkör hangversenye.

A társadalmi életnek gyakran van oly mozzanata,
mely élénken bizonyítja, hogy a szépek, nemesnek szol-
gálatában annál nagyobb a siker, minél szorosabban fo-
gódznak össze az e téren hatni hivatott tényezők.

Egy dalkör hangversenyének, ha az nem specialiter
jótékony célra rendeztetik, nagy jelentősége nincs, és
még is az ember lelkének jól esik tapasztalnia, hogy az
ilyen estély sikere végett egyfelől a rendező egyesület,
másfelől az intelligens közönség kezét fogva törekszik.
Jele ez annak, hogy az emberekből nem vészett ki még
a szép iránt az érzék; jele ez annak, hogy a minden-
nap élet zsebvásárának szennye, nem moeskolta be a
szentélyt, melynek még a dal is jól esik, ez pedig bi-
zonyossága egy szebb, magaszosabb cél felé való hala-
dásnak.

Ezt a bizonyosságot láttam én a nagyenyedi dalkör
folyó hó 7-én tartott hangversenyén is. A gyönyörű és
rendkívül elegáns közönség méltó volt ahoz a ragyogó
eredményhez, mit városunknak ez a dalegyesülete fölmu-
tatott — vagy megcserélve — a dalkör eleven életének
e hatalmas nyilatkozata megérdemelte azt a közönséget,
mely rendezett mulatságát hamisíthatlan jó kedvvel ke-
reste föl.

A mulatságról különben nagyon röviden adom a
következőket:

Fél kilencz óra volt, midőn a cigányzenekar a
„Säckingeni trombitás“ egy zenerésztével megnyitá az
estélyt, melyre a distingvált közönség a bál termét egé-
szben megtöltte. E megnyitó zenét a dalkörnek egy ha-
talmas, és nagy praecizitással előadott ének darabja kö-
veté, mely után a már előre híressé lett „Élő album“
előadása következett. Az „Élő album“ szerkesztését
Váró Ferencz tanár nyitotta meg, szellemes előadásban
nyujtván szerkesztőségének történetét.

A politikából Török Bertalan főjegyző adott egy
kis tájékoztatót nagy derűtséggel híván fel az emberi-
ségnek háborgásokra hajlandóbb elemét, a női nemet
a világbeke és az elkönyszeredett erősebb nem érdekében,
a bált-remben tartandó congressusra.

Fontos politikai czikkét Lázár István tanárnak
előadása követé, a közönség osztatlan érdeklődése mel-
lett s „az allegóriáról irt mesé“-jét nagy éljenzés és taps
jutalmazá.

Majd br. Kemény Endrének „Megnyugovás“
cz. mely és hangzatos köteményét adta elő Józsa Gyula
theologus a közönség egy a vers, mint az előadás fe-
lett taps által fejeste ki elismerését.

Bartha Zsigmond tanár „Számadás“-val szerepelt
az élő albumnál s szikrázó szellemmel megirt számadá-
sát, szakadatlan derűtség, a tetszésnek el nem folytható
nyilatkozatai kísérik.

Ugyan ily sorban részesült Fogarasi Albert
tanár „Épizód“-ja a dalkör multjából és Fogarasi
Béla tanárnak a dalkör jövőjéről kijószolt kirándulási terve
Tor— akarom mondani Mádvárra (kérem szerző ur, üsse
be a fogamat, mert elkotyogtam magam), melynek his-
tóriai nevezetességeit számlálta elő.

A sort Józsa Gyula beszámolója a „farsangról“
és Szabó Jenő regéje „A bujdosó énekről“ zárta be za-
jos tapsek közt, méltán sorakozva a feutemlített jeles
dolgokhoz s kiérdemelve a közönség tetszését, mely egy
az egyes művek előadásánál, mint az album berekeszté-
sénél hatalmas tapsviharban tört ki.

Ezután egy dal, majd táncz következett, de a táncz-
szünetek alatt egész éjtől megújítá dalait a dalkör,
olyan jó kedvre hangolva a közönséget, hogy az a haj-
nali órákig együtt, fesztelen jó kedvvel élvezé az életre-
való mulatság gyönyöreit.

Rafnus.

Levelezés.

Verespatak, 1891. február 6.

Már szinte egy éve annak, hogy mint a „Közér-
dek“ levelezője e minőségembeli fizetésemet ingyen ve-
szem, mert bizony egy év óta ebbeli tisztelet nem tel-
jesítettem. Nehogy azt higgye a tek. szerkesztő ur,
mintha hanyagság, restség vagy tárgyhány miatt ma-
radtak el leveleim, nem! hanem csak azért, mert nem
akartam csupa szomorú dolgokat írni, panasz, sohajtások
és jámbor óhajításokkal becses lapját megtölteni. Hogy
tehát egy picikéit következtessen legyenek, hát vig dologgal
kezdtem meg e leveleket; u. i. a „verespataki dalkör“
derék elnökének t. Frits Vilmos főszolgabíró ur kezde-
ményezésére folyó év és hó 1-én, a kaszinó helyiségé-
ben egy igen sikerült, hangversenyvel egybekötött táncz-
mulatságot rendezett, mely 58 frt 50 kr tiszta jövedelmet
hozott szerény anyagi viszonyok között mozgó dalkörün-
nek. Ez a fent jelzett jövedelem — a mostani körü-
lmények között — valóságos esemény számba megy, s
az csak derék főszolgabíránk népszerűsége, határt nem
ismerő buzgóságával és Verespatak közönségének a szép

*) A beismerést kövesse a tett, akkor léáz a közönség bo-
csánata. Szerk.

és jó iránti érdeklődésével volt elérhető. Ott láttuk Ve-
respatak színe-javát fesztelenül, kedélyesen mulatni, min-
denki igyekezett az általános uralgó jókedvből a maga
részét jó adagokba kivenni. A négyeseket 40—50 pár
tánczolta. Hölgyek közül ott láttuk: Frits Vilmosné,
Ajtai Jánosné, Kaján Simonné, Jánky Andrásné, Jánky
Jánosné, Csiky Antalné, Jánky Kálmánné, Tóth Kálmán-
né, Barabás Sándorné, Krisai Károlyné, Kőmives Jánosné,
Ááron Bálintné és Ááron Ferenczné, Schmidt Györgyné,
Gruber Sándorné, Máhr Jánosné stb. stb.; a leányok
közül pedig: Frits Ilona, Ajtai Róza és Mariska, Span-
gel Mariska, Fikker Etelka, Jánky Irma, Bitai Jolán,
Jánky Mari, Végh Irén, Bitai Etelka stb. stb. kisasszo-
nyokat. Zene, étel és italok, valamint ez utóbbiak gyors
és pontos kiszolgáltatása — kifogástalanok voltak.

Most már vége a vigabb dolognak, mert kezdem a
panaszt. Midőn a regéle megváltása törvénynyé vált,
senki sem gondolta, hogy mily nagy károsodást fog szen-
vedni közönségünk! Azért a jogért, melynek értéke 132
ezer forint, az állam adott nekünk nagy kegyesen 69
ezer frtot; az állam kap ennek bérletéből 7700 forintot
évenként s nekünk ad 3116 frtot, azaz nyugtákkal fizet
ki, mert azt is adóba foglalta le. Virágzásnak indult
közönségünk ezen megváltással nagyon szomorú viszonyok
közé sodorta.

Az állami leányiskolának eddig adott 200 frt, kis-
dedővónak adott 100 frt évi segélyt a község kénytelen
volt megvonni, s költségvetését annyira megnyirbálta,
hogy abban csak a legelkerülhetlenebb kiadások vannak
felvéve és még így is pótvratat fenyegeti az ugy is ne-
héz körülmények és anyagi gondok közt élő polgárságot.
Az állami leányiskolát emlíve, eszembe jut az asszony-
népi leányiskola költségvetésének felső helyeni megnyir-
bálása, melyet az ottani levelező, b. lapjában oly szelle-
mesen ismertetett. Hát ez nálunk is megtörtént. A fá-
nak az árát a ministeriumnál jobban tudják mint nálunk;
az arra előirányzott összeget annyira redukálták, hogy
abból képtelenség az iskolát tüzelőfával kellőleg ellátni
és megerjük, hogy ily gondoskodással a leánykákak téli
bundákban kell ülnök az iskolában, ha csak azzal a
megnyirbált költségvetéssel nem tűnnek be, de ez annyira
„zöld és nyers“, hogy aig ha tüzet fogna. A mi költ-
ségvetésünkbe 126 frt pluszt erőszakol ki a ministerium
melyet annak idején be kell szolgáltatni az adóhivatalba.
Hát ha lesz, beküldjük, de ezen vérmes reményre sem-
misen jogosít, mert a községi segélyezés megvonásával
86 frt deficit mutatkozik, melyet az adóhivatalhoz bekül-
deni nem, csak onnan kivehetni lehet, ha csak a minis-
terium a fára általa már megállapított összeget, mint
teljesen feleslegest, egészen törlesbe nem hozza, melylyel
a deficit is megszűnne és a gondnokságnak sem okozna
annyi fejtörést, hogy honnan lehetne oly olcsón — mint
a miniszterium tudja — fát szerezni?

A népszámlálás is nagyon szomorúan ütött ki ná-
lunk. Tíz év alatt 78 apadás, de ezen apadás nem alap-
szik teljesen a valóságban, mert ha a tavaly nyáron vi-
zünk lett volna a nagy tóban, vagy ha bányáink nem
lettek volna oly rosszak: 5—600 ember nem lett volna
kénytelen kenyérkeresés céljából a szélrózsa minden
irányába elszéledni. De ezek, mihelyt a zuzdák megin-
dulnak s ha vizünk lesz, azonnal visszatérnek elhagyott
tűzhelyükhöz, a mikor nem 78 apadás, de 5—600 fönyi
szaporodás volna konstatalható. Hanem ebbe is pechünk
van. Miért nem esett az 1891. év 1892. esztendőbe?
vagy miért nem volt vizünk 1890-be a nagy tóba?
Bizony! miért nem volt viz a tóba? Ez a kérdések
kérdése és Verespatak legnagyobb átká.

Ezelőtt 110 évvel az akkori kormány belátta, hogy
a verespataki bányászati csak úgy aknazható ki jövede-
delemmel és czélszerűen, ha bőven rendelkezik vízzel, e
czélból építette a nagytót. Most 110 év után pedig,
mikor a hegyek is jobban ki vannak aknazva, mikor a
tó fenekén meggyült iszap is megkisebbitette a nagytót,
mikor a nép is szegényebb, — arra a meggyőződésre
jutott a mostani kormány, hogy mire való olyan nagy
bolond tó azoknak a verespatakiaknak? hisz az nem szép!
Csináljunk egy kisebbet, mert az előzr csinosabb, má-
sodszor nem hozzák oly hamar felszínre hegyeibebe levő
aranyat, mert ugy is kevés dolga a hegyi szellem-
nek, lévén a hegyekben most is kevés arany s ha még
abból is vesznek, mit fog őrizni akkor szegény? És ugy
lőn. Most van csinos kis tavuuk, mely nyáron mindig
üres, van „kicsi“ lakosságunk, mely vízhiánya miatt el-
széledt, termelünk „kicsi“ aranyat „keves“ bányászszal
és csinálunk „nagy“ adósságot! Egyáltalában a mióta a
nagytó zugóját leszállították két méterrel, oly „hercegi
kiesik“ vagyunk, hogy a ki csak a mi viszonyainkba
mélyen be pillant, szíve facsarodik bele.

De félre a tréfákkal! Nem tréfára való úgy ez
Belátta ezt a kereskedelmi- és iparkamara is, és komoly
előterjesztést tett ez ügyben a miniszteriumhoz, s a mi-
nisterium magáéva is tette ez ügyet a nagytó helyreho-
zásának mikéntjét bejelenteni még a tavaly elrendelte a
választmányának, mely azt azonnal teljesítette is, és a
mint az ügynek gyors menete remélni engedti, ez ugy

vagy 50 év múlva elintézését is nyereud. ha akkor ugyan érdemes lesz azt kiépíteni az üresen maradt házknak és pusztán maradt bányáknak!*) r. l.

**) E szomorú kép zebbé változását várjuk; kérjük tudósítson. Szerk.

Tóvis, 1891. feb. 9

Tóvisen a helybeli ev. ref. egyház presbyteriumától kinevezett bizottság által február hó 8-án rendezett táncestély, dacára annak, hogy néhányan (nők és férfiak) mindent elkövettek, hogy e közönséget a bal iránt részvétlenségre bírják — még is igen fényesen sikerült.

Megjelent e táncestélyen Tóvis községnek csaknem minden érdemes polgára családotól, részt vettek a vasúti állomás hivatalnokainak nagyobb része; voltak Enyedről Gyulafehérvárról, Tordáról, Szász Sebesről s Kolozsvárról is volt egy pár, ezenkívül számosan jöttek el a szomszéd falvakról s vígan mulattak világos virádlámpa négyest rendszeren 35-40 pár járta. Az összes bevétel a 100 frtot meghaladja.

Sokan voltak, kik a rendes díjon feül fizettek, kiknek neveiket a mit a meghívóban előre ígérve volt van szerencsénk alább közölni: Br. Kemény László 10 frt, Klein Mihály 2 frt, Berko Salamon 1 frt, Avram József 1 frt, Lövi Salamon 50 kr, Salamon Simon 1 frt, Nagy Lajos 2 frt, Sulez Mihály 1 frt, Zalányi Farkas 1 frt, Smid Róza k. a. 1 frt, Kis Elek 1 frt, Bugán József 1 frt, Haab József 1 frt, Márton Ferencz 50 kr, Zeyk János csendőr 20 kr, Kovács László 50 kr, Erdélyi Teréz 50 kr, Csász Bálint 20 kr, Kis István 20 kr, Dániel Károly vasúti pénztárnok 1 frt, Szép Miklósné 50 kr, Ilyés István 1 frt, Butyiu Gyula 50 kr, Horváth László 50 kr, Lovosi 50 kr, Csoma segédjegyző 1 frt 50 kr, Foj Lajos 60 kr, Enyetér Károlyné 52 kr, Pekete K. gazdatiszt 2 frt, Veres Kálmán 1 frt, Kreugel Sándor 1 frt, Szász József főszolgabíró 1 frt, Virág István 1 frt.

Midőn a fent irtaknak szives adakozásaiért s Löve Sámuelnek, ki a báltermet ingyen engedte át s a világitásért sem fogadott el pénzt, — egyháznak nevében van szerencsénk köszönetünket nyilvánítani.

Nem tartjuk feleslegesnek azon tóvisi egyéneknek, kik az országos közalap-tartozás megváltását sehogysem bírják megérteni s ezért a megváltást kárhóztatják, felvilágosításul annyit mondani, hogy a debreczeni országos zsinat 223 §-ban intézkedett a megváltásról; a kiket nagyon érdekel, olvassák el az idézett §-t s akkor meggyőződhetnek, hogy a megváltás csakugyan lehetséges.

Kár tehát mindenben és mindenütt a háborúságot keresni és idézni elő; mert a kik mindig szelet vetnek és szoktak vetni, azok előbb-utóbb vihart fognak aratni. Találjanak, keressenek annál nemesebb foglalkozást, mely okos lélekkel felruházott emberekhez illik.

Rendező bizottság.

Sommás átnézet

az 1890. évi népszámlálásnak Alsófehérvár megyében.

R. t. város és járás	1890. népsz. házzs. férfi	alkalmával nő	összesen	1880. népsz. házzs. férfi	alkalmával nő	összesen	külömbőség
1. Abrudbánya r. t. város	701	1460	2161	2092	2866	123	5
2. Gy.-Fehérvár "	1388	3054	4442	5181	7338	843	11 1/2
3. Nagenyed "	957	3123	4080	5914	5562	562	10 1/4
4. Vizakna "	921	1855	2776	3772	3683	89	2 1/2
5. Alvinczi járás	5830	12225	18055	24827	23281	1546	6 1/2
6. Balasszállás "	5108	12204	17312	24115	21533	2682	12
7. Kisegyedi "	4198	9315	13513	18717	17913	1104	6 1/2
8. M.-Jegeni "	6291	13358	19649	26804	25305	1499	6
9. M.-Ujvári "	5393	12627	18020	25101	21511	3509	16 1/4
10. N.-Enyedi "	6339	14603	20942	28988	27057	1841	7 1/2
11. Verespataki "	5571	11635	17206	23354	22466	855	3
Összesen	42697	95358	138055	192765	178021	14744	8
Levonva az 1880. eredményt							178021
Töblet							14744 8 1/4 %

Ezek szerint a legnagyobb szaporulat a városokban a Gy.-Fehérvárnál, legkisebb Vizaknánál. A járási szinten a legnagyobb M.-Ujvárt, legkisebb Verespataknál.

VEGYES HIREK.

— **Eljegyzés.** br. Kemény Domokos leányát, öz. br. Kemény Dénesné unokáját br. Kemény Idát a napokban jegyezte el nagycepesényi és mutnai Vladár Imre, es. és kir. kamarás, honvédhuszár kapitány.

— **A népszámlálás eredménye.** Az országos statisztikai hivatal megfizetett munkásság mellett annyira haladt az egész országból beérkezett lapok feldolgozásával, hogy Keleti Károly a hivatal főnöke az Akadémia ülésén bejelentette a főbb eredményeket, melyek általában nézve igen örömdetéseket. A jelentés szerint a magyar szentkorona országainak összes népessége 17335929 lélek, szaporodott tehát a lakosság a közlebbi 10 év alatt kétszázharminc két millió 213 ezer lélekkel, vagyis a szaporodás 10-82%. A nagymértvű kivándorlás nélkül még örömdetesebb volna a szaporodás. A növekedés a ma-

gyarság által lakott területeken a legnagyobb, annyira, hogy a magyarság az összes lakosságnak, most 52%-nál valami kis törtel többet tesz ki. Mennyivel kedvezőbb lenne ez arány ha Dél Magyarország magyar megyéiből Szlavóniába vándorló lakosságot a reugeteg kiterjedésű magyar alföld felé lehetne terelni, hol nem fenyegetné e tösgyökeres magyarokat a rövid időn bekövetkező elszárvosodás veszélye.

— **Torna versenyek.** Csáki Albin gróf közoktatásiügyi miniszter a tanuló ifjuság testi nevelésének ügyét minden lehető módon előmozdítani s népszerűvé tenni tenni akarván, Budapestén a tanév végén tornaverseny rendezését tervezi, melyen az országban lévő közép és felső iskolák tanulói részt vennének. A részletek megállapításával most foglalkozik egy szűkebb körű értekezlet, melynek tanácskozásaira s hozandó határozataira felhívjuk az illetékes tanügyi hatóságok figyelmét, miután óhajtanánk, hogy ez országos ünnepélyen a mi középiskoláink növendékei is részt vegyenek, ha ez az adott viszonyok között kivihetőnek fog mutatkozni.

— **Kirándulás Konstantinápolyba.** A m. kir. államsvasutak városi menetjegyjirodaja (Budapest, Hungária szálló) a husvétii ünnepek alkalmából márczius 23-án különvonattal kirándulást rendez Budapestről — Belgrád — Nis — Szolnán át Konstantinápolyba. A részvételi árak (beleértve a teljes elutazást a vasuton) Konstantinápolyig és a konstantinápolyi 5 napi tartózkodás alatt I oszt. 190 frt. II oszt. 155 frt. Ellátás nélkül: I oszt. 115 frt. II oszt. 85 frt. — A különvonathoz haló- és étkezési kocsik lesz csatolva. Az eddigi konstantinápolyi kirándulásoknál a menetjegyjiroda által elért fényes siker biztos reményt nyújt arra, hogy ez a kirándulás is teljesen meg fog felelni a hozzá kötött várakozásnak. Részletes programok a budapesti és vidéki menetjegyjirodáknál legközelebb kaphatók lesznek.

— **Hilb Gál János** nyugalmazott kir. kuriai bíró f. hó 11-én Budapesten 80 éves korában meghalt. Ki ne ismerte volna az öreg urat az ő bizonyos szakálával, hajával, nagy sűrű szemöldökével és cinikus öltözetével? de mikor beszélt beszélni pedig nagyon szerette, mindenki elismerte hogy eszes és tanult ember szót a tágyhoz. Az utóbbi időkben főleg az rom kath. status gyűlésein szerepelt, közel a püspökhöz foglalva helyet. Már 1830-ban kezdte meg hivatalos pályáját a guberniumnál, 1835-ben a kir. tábla bírása lett 1857-ben urbéri főbíróvá, 1861-ben kir. táblai bíró, később kuriai bíró lett. Részt vett minden erdélyrészi országgyűlésen 1836-tól. Számos gyermeke, köztük Gál Domokos Kisküküllő megye alispánja, gyászolja, Mikfalván a családi szirböltő helyett örök nyugalomra.

— **Nekrológ.** Barthos Tihomér, tiszt. Barthos Dénes fővárosi ev. ref. lelkész 3-ik elemi osztályos kisfia, a főtanoda kórházában rosszulalatu toroklábbal járó vörhenyben halá meg e hó 13-án. Miután a múlt január hóban is fordult elő városunkban pehány, szerencsére kedvező lefolyású vörheny eset, nagyon szükséges gondos figyelemmel lenni a gyermekeknél előforduló torok fájásra, különösen ha ehhez még láz is mutatkozik. Az első esetek gyors és szigorú elkülönítése s kezelés alá vétel által meglehet a járványok elterjedését gátolni s ezt megtenni a baj veszélyessége miatt mindekinél kötelessége, ki saját családtagjainak s embertársainak ópságban maradását szíven hordja.

— **Ház égés.** Hamvazószerdán esteli 10 órakor a Felső-porondon egy szalmás fedélű ház égett le.

— **A hushagyó keddi piknik** zárta be a vidám farsangot. Válogatott jó kedvű közönség, jó zene, gazdagon terített asztalok, kitűnő borok mind befolytak arra, hogy teljes meg elégedéssel emlékezzünk meg ez estélyről. Olyan igazi souper csárdás egy se volt az egész farsangon, oly vidám, oly kitarító volt a szép táncosnők kedve. A rendezőséget, melynek Sombóry S. Jován V. voltak legtevékenyebb tagjai, teljes elismerés illeti, ugy Mnákási vendéglőst is előzékenységeér, melyel termet, terítéket és személyzetét rendelkezésre bocsátotta.

— **Uj mosógép.** Mikor a háznál nagy mosás van a dolgok rendes foiyása többé kevésbé felbomlik, megkésik az ebéd, a gyermekek elkésnek az órától sőt akár hányszor kozmás lesz a leveles, vagy koromlág a pesenye. Most már kilátás van rá, hogy, ez apró bosszúságoknak egy csapásra vége szakadjon. Egy leleményes amerikai, kinek Linclair Arcus a becsületes neve, szabadalmat nyert oly gép forgalomba hozatalára, mely kapcsolatba hozza a mosóteketőt — a hintaszékkel, mely a mosótekeőre helyezettérv himbálásával mozgásba hozza a gépet. Az urnó, vagy akár a cselédje kényelmesen elhelyezkedik a pompás, töltött széken, félóra hosszat kellemesen hintázik s ez alatt a ruha kristálytisztára mosul.

— **Rendőri hírek.** Január havában több községben volt tűz, többnyire gyújtogatás miatt; így M.-Bagóban, Vingárdon, Fugadon, de történt vigyázatlanságból is pl. Mogoson, Galacson. — A verekedések is szép

Nyomatott Wokál Jánosnál Nagenyeden.

számmal fordultak elő így pd. Oláh Lapádon Kovács Jánost két Opriss nevű Iskós késszurásokkal s botlásokkal annyira megsebesítették, hogy 3 hétnél tovább feküdt bele; a n.-enyedi kir. járásbírósa fogja fáradozásukat kifizetni. Rosszabbul járt Kuttalván Vaszilie Nisztor, kit koresmai mulatozásban támadt veszekedés közben Szálka Ilie nevű vitéz ugy balföldön szurt, hogy életéhez kevés remény lehet. A tettes a gy.-fehérvári járásbírósa vendége lett.

— **Nyilvános számadás és köszönet.** A „n.-enyedi dalkör“ f. hó 7-én tartott mulatsága alkalmával az összes bevétel 162 frt 80 kr volt, az összes kiadás pedig 91 frt. 40 kr rugott, a tiszta jövedelem tehát 71 frt 40 kr. Felülfizettek: Tek. Balogh János, Zalányi Farkas, Markovics Lajos, Osztián Viktor, Vinczenti Lajos. Benedek Gábor, Bójtó Zsigmond, mélt. br. Splényi Henrik, tiszt. Deli Ödön urak és öz. Papp Péterné urnó 1-1 frt; Tek. Asztalos János és Török Bertalan urak 50-50 kr, tek. Harmath Miklós ur 80 kr, Reich Mihályné urnó 50 kr, Tek. ifj. Gáspár János ur 2 frt, Mu. kácsi Zsigmond ur 3 frt. Fogadják a szives felülfizetők, valamint a nagyérdemű közönség a meleg érdeklődéséért egytelünk hálás köszönetét. N.Enyed 1891. febr. 12. Bartha Zsigmond egyleti pénztáros

Szerkesztői izenet:

Nőc. Gratulálunk. Csak előre, — fel! Szivesen kívjuk.

NYILTÉR*)

Legelőnyösebben vesz és elad értékpapirokat, részvényeket, elsőbbségi kötvényeket, zálogleveleket ércpénzeket és idegen pénznemeket.

Kiállít utalványokat (Cheques) és eszközöl fizetéseket a külföld bármely piacára.

Ajánlkozik minden belföldi papir kamatszelvevényeit az esedékesség előtt nyolcz napon belül díjmentesen beváltani, kihuzott sorsjegyek és sorsolt értékpapírok legelőnyösebb leszámítására, és minden a bank és váltó üzleti szakmába vágó üzletek eszközlésére felvilágosítást szivesen és díjmentesen ad.

Lejárt szelvényeknek, a szelvényutalvány (Talon) benyújtása alapján, új szelvények megszerzését gyorsan és minden külön jutalék felszámítása nélkül eszközli.

A regále kötvényekre szóló járadék szelvényeket a napi árfolyam szerint teljes árban fizeti.

Továbbá az érdeklődők szives figyelmébe ajánlom, hogy regále kötvények és az ezekre szóló járadék szelvények megvásárlásával Nagenyeden Winkler János, és Gyulafehérvárt Jakabfy Albert kereskedő urakat biztam meg nevembe.

a-8

Hutflész Károly,
Kolozsvárt.

*) E rovatban közöltéskért nem vállal felelősséget a Szerk.

Felelős szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.
Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Eladó ház

terasszal, előszobával, 4 lakó- és egy fürdőszobával, konyhával, éléskamarával, 3 osztályú tágas pinczével, virágos- és külön konyhakerttel, udvarán kuttal. Értekezhetni felőle

Folyovich Sándor,
kir. közjegyzőnél

2-3

Erdő, bánya és források eladásában közvetít és ajánlatokat kér

Tolnai Ervin
Gyulafehérvár.

9-10

Gyümölcsfa oltványok és vadonczok eladása, tavasszal

Gyümölcsészeti egylet. Nagenyed Árjegyzék ingyen. Benedek Gábor titkár.

2-4